

VREDESKOERIER

'T KAN ANDERS

TIJDSCHRIFT VOOR EEN LEEFBARE WERELD

UITGAVE: PAIS, HUMANISTISCH VREDESBERAAD & HAAGS VREDES PLATFORM, JAARGANG 30, NUMMER 8, DECEMBER 2007

Niemand wil betalen voor peperdure Joint Strike Fighter

4 december 2007 - De Nederlandse bevolking blijkt geen cent voor de Joint Strike Fighter te willen geven. De Campagne tegen Wapenhandel heeft de proef op de som genomen. Activisten zijn in vier steden met (luchtmacht)pet en collectebus rondgegaan om de Nederlandse burger om een financiële bijdrage voor het beoogde nieuwe gevechtsvliegtuig te vragen. De opbrengst van deze collecte was - niet geheel onverwacht - minimaal.

In Amsterdam gaf een voorbijganger 6,50 euro aan de activisten (niet voor de JSF). In Hoogeveen was de opbrengst 10,05 euro. Stork Aerospace, één van de grootste profiteurs van de JSF-deelname, weigerde dit echter in ontvangst te nemen. In Den Haag werd er 6 euro opgehaald. En in Enschede konden mensen cakes kopen om de JSF te steunen, maar ze zetten liever hun handtekening tegen de JSF. Nadat het geld geteld was,

concludeerden de Haagse vredesactivisten: "We moeten bekennen dat we toch niet genoeg hebben opgehaald om de JSF te kunnen kopen. Dus: sorry wapenhandelaars, het kan niet doorgaan." Een JSF kost op het moment 110 miljoen dollar en waar de prijs de komende jaren om uit gaat komen kan niemand zeggen. Ook de Rekenkamer niet.

Grote financiële risico's

In haar rapport van 4 december "Monitoring verwerving JSF" concludeert de Rekenkamer dat de Nederlandse deelname gepaard blijft gaan met een groot aantal onzekere factoren. Dit geldt voor zowel de kosten als ook de deelname van de industrie aan het programma. De industrie zou volgens de huidige stand van zaken een hoger percentage van de JSF-omzet moeten terugbetalen aan de staat dan was voorzien. Tegelijk nemen de kansen voor de industrie om deel te nemen af naarmate de euro duurder wordt ten opzichte van de dollar.

De JSF vliegt niet

In mei 2007 stortte het JSF-testtoestel prototype AA-1 bijna neer. De piloot wist een noodlanding te maken, waarbij het onderstel en de banden zwaar beschadigd raakten. Normaal gesproken wordt elk babystapje in de ontwikkeling van de JSF breeduit gemeten aan de pers, maar deze noodlanding werd pas twee weken later in een klein persberichtje gemeld. Hoewel Lockheed Martin beweerde dat er niks aan de hand was en dat het toestel in juni weer zou vliegen, staat het testtoestel begin december nog steeds aan de grond. Er moeten cruciale onderdelen van het elektronische systeem opnieuw ontworpen worden. Op 18 december zou een tweede testvliegtuig met ceremonieel vertoon door Lockheed Martin onthuld worden, maar gezien de huidige ontwikkelingen moet betwijfeld worden of het daar van komt. Vaststaat dat deze nieuwste tegenslagen de JSF alleen maar duurder maken.

Voor de aanschaf en exploitatie van 85 JSF toestellen heeft Nederland 14,6 miljard euro begroot. Om de industrie te steunen heeft de Nederlandse overheid heeft al meer dan een miljard euro in dit onzinnige project gestopt. In 2010 wordt besloten of de JSF de opvolger wordt voor de F16. Niet als het aan ons ligt. Want de JSF zal net als de F16 eerst en vooral een instrument zijn voor een agressieve militaire interventiepolitiek.

Barbara Smedema

Vredesactivisten met minister Middelkoop in Den Haag

Een humanistische bemoeial voor de vrede

Onlangs bereikte ons het bericht van het overlijden van Henk Bos, oud-Voorzitter van het Humanistisch Vredesberaad.

Henk was als geestelijk raadsman in de krijgsmacht nauw betrokken bij de eerste initiatieven om tot een humanistische vredeswerkgroep te komen. Het was rond 1980 dat ook verscheidene leden van het Humanistisch Verbond (HV) verontrust waren over de nucleaire wapenwedloop. Het was de periode waarin demonstraties werden voorbereid o.a. tegen de voorgenomen plaatsing van kruisraketten. Een aantal leden van het HV wist te bereiken dat het congres in 1981 een motie aannam waarin stond "Bezit en gebruik van kernwapens is ethisch onaanvaardbaar". Op 21 november van dat jaar zou de grote demonstratie plaatsvinden en de betrokken leden drongen erop aan dat ook het HV hieraan zou deelnemen. "De zichtbare aanwezigheid van humanisten was dringend gewenst", aldus deze humanistische vredesactivisten, waaronder ook Henk. Omdat het hoofdbestuur verdeeld was werd de werkstichting Humanistisch Vredesberaad in het leven geroepen. De toenmalige voorzitter sprak daarvan ook tijdens de demonstratie op het Museumplein. Henk werd uitvoerend coördinator onder het voorzitterschap van Sicco Mansholt en hij voerde tijdens een grote demonstratie in Den Haag in 1983 het woord. Het was de tijd van de "hollanditis" waarin Henk een belangrijke rol voor het humanisme binnen de vredesbeweging wist te spelen.

Maar Henk had niet alleen oog voor het actievoeren en demonstreren maar hij hechtte ook veel belang aan studie en onderzoek. Op de HVB-kerndagen kwamen onderwerpen aan de orde die ook nu nog hoogst actueel zijn, zoals het burgervredeswerk en vredesopvoeding. Daarbij werd veel samengewerkt met de Vlaamse humanisten van Huweco (Humanistische Werkgroep Conflicthantering). Eénvan de hoogtepunten was volgens Henk de Internationale Humanistische Vredesconferentie in 1983, in samenwerking met Huweco en de IHEU (International Humanistic Ethical Union). "Vriendinnen en vrienden, ik sta hier met een heel fijn gevoel. Niet omdat wij in deze dagen alles met elkaar hebben opgelost, maar elkaar geïnspireerd

hebben op een moment dat het doemdenken hoogtij viert.", aldus Henk in zijn slotwoord. Samen met de Vlaamse vrienden werden onder de noemer "Dagelijks werk" twee boekjes uitgegeven over vredesopvoeding: "Opvoeden tot vrede vanuit humanistisch perspectief".

Heel moeilijk had Henk het met de tegenwerking die hij kreeg vanuit het Humanistisch Verbond. Een aantal leden ergerden zich zo aan de activiteiten van het HVB dat ze hun lidmaatschap van het Verbond hadden opgezegd. Daarbij ging het hoofdbestuur voorbij aan de vraag hoeveel humanisten buiten het verbond bleven omdat ze duidelijke uitspraken juist over dit soort vraagstukken misten. Na het einde van de Koude Oorlog kwam in de negentiger jaren opnieuw vanuit het Humanistisch Verbond kritiek op de stellingname en het beleid van het HVB, in het bijzonder wat betreft de zogenaamde humanitaire interventies door militairen. Dat ging zover dat het HV zijn financiële steun heeft ingetrokken.

Het HVB besloot toen volledig zelfstandig te worden. Een teleurgestelde Henk besloot toen het voorzitterschap aan Rein Heijne over te dragen. Henk zelf, en daarin toonde hij zich een echt humanist, had altijd veel respect voor de eerlijke overtuiging van de ander, zocht nooit het conflict maar probeerde in contact met de ander begrip te kweken voor elkaars standpunten. Dat maakte het ook zo fijn om in het bestuur met hem samen te werken. Zijn betrokkenheid, eerlijkheid, kennis van zaken, maar vooral ook dat hij de ander in z'n waarde liet, maakte dat we een hechte groep vormden. Iedereen had daarin zijn eigen verantwoordelijkheid.

Ook tijdens het voorzitterschap van Rein bleef Henk zich inzetten voor de humanistische vredesbeweging en vertegenwoordigde het HVB in een aantal landelijke organisaties, zoals het Landelijk Beraad Vredesorganisaties (LBVO). Overigens had Henk zelf het initiatief genomen tot oprichting van het LBVO om zoals vredesorganisaties sterker te staan. Wij zullen hem blijven herinneren als een betrokken mens die zich volledig in wilde zetten voor een menswaardige samenleving. Een humanist in hart en nieren. Wij zullen hem node missen.

Rein Heijne en Tilly de Waal,
december 2007

Van de redactie

Deze laatste editie van 2007 bevat een variatie aan artikelen en zoals u van ons gewend bent weer heel actueel. De artikelen over Uruzgan en de JSF van onze correspondenten zijn even interessant als de beschouwingen van onze senior-redacteur Koos. We hebben dit blad met veel plezier samengesteld, net zoals alle andere nummers van het afgelopen jaar. We hopen dat u het met plezier gaat lezen en wensen u en de hele wereld: VREDE in 2008! Anke, Bernadette, Chris, Gerrit, Jan, Kees, Koos en Reynold (alle medewerkers van dit blad).

VREDESKOERIER

'T KAN ANDERS

't Kan Anders, vredeskoerier voor een leefbare wereld, is een gezamenlijke uitgave van Pais, Humanistisch Vredesberaad en Haags Vredes Platform.

Eindredactie: Koos de Beus, Anke Polak, Kees de Boer. **Redactie:** Koos de Beus, Kees de Boer, Reynold Klooker, Bernadette Pihanen, Anke Polak, Jan Taat.

Redactieadres: Postbus 10500, 2501 HM Den Haag; Epost: koerier2006@ddh.nl
De verantwoordelijkheid voor de geplaatste artikelen ligt bij de auteurs. De redactie beslist over plaatsing van ingezonden brieven en zal deze inkorten indien nodig.

Abonnementen (informatie en administratie): Vlamingsstraat 82, 2611 LA Delft, tel/fax: 015-212.16.94.

't Kan Anders verschijnt 4x per jaar als gezamenlijke editie met "Kernwapens Weg!" (24 blz.) en 4x per jaar als gewone editie (8 blz.).

Abonneren: maak € 15 over op giro 903.29.87, t.n.v. 't Kan Anders, Delft.

Wat u extra overmaakt wordt verwelkomd als gift voor het werk van de uitgevende organisaties!

Opmaak: Jan Taat

Druk: Albani BV. ISSN 0925-5893

Steun met uw ideeën, actieve inzet of bijdrage:

• **Haags Vredes Platform**, Postbus 10500, 2501 HM Den Haag, 070-3251102, giro 496449; www.haagsvredesplatform.nl, vergaderingen: 3e dinsdag v.d. maand. 20 u., Binnendoor 30

• **Humanistisch Vredesberaad**, Postbus 235, 2300 AE, Leiden. tel: 0648 233329. Giro 79911 tnv HVB, Alphen a/d Rijn. info@humanistischvredesberaad.nl; www.humanistischvredesberaad.nl

• **Vereniging Pais**, Vlamingsstraat 82, 2611 LA Delft, tel. en fax: 015-2121694, giro 4173490; info@vredesbeweging.nl; www.vredesbeweging.nl

Geweldloos wang toekeren

Onlangs constateerde de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) een groeiende islamofobie in de meeste Europese landen. Op zich begrijpelijk. Migratie geeft nu eenmaal diversiteit en dat veroorzaakt angst en onzekerheid over je eigenheid. Angst om die kwijt te raken kan al gauw overgaan in het uiten van vooroordelen en vijandschap jegens een zondebok. In dit geval jegens een nieuwkomer, die zich op zijn beurt ook bedreigd voelt of in een kramp schiet.

Het is een polarisatie, die een snelle integratie van migranten nu niet direct bevordert.

Populisten zien dat niet en hebben er veeleer behoefte aan mensen

extra bang te maken. Bijvoorbeeld door te beweren, dat ons vaderland of de joods-christelijke traditie in de gevarezone ligt. Kamerlid Geert Wilders spant daarin de kroon. Hij pleit voor een Koranverbod, wil vluchtelingen op hun geloof discrimineren – een moslim zou als vluchteling of als migrant het land niet meer in mogen – en recent kondigde hij een tvfilm aan over de naar zijn mening 'fascistische' Koran. Hij heeft recht op het vrije woord, maar nieuwe Nederlanders hun heilige boek willen ontnemen, raakt mensen in hun ziel. Ook in de bijbel en thora komen passages van haat en geweld voor, maar daarnaast zijn het boeken van liefde, vrede en troost. Hetzelfde geldt voor de koran.

In oktober ontvingen paus Benedictus

XVI en andere christelijke leiders een brief, ondertekend door ruim 130 islamitische schriftgeleerden, die daarin pleitten voor meer begrip tussen beide religies en hun aanhangers. De briefschrijvers menen dat er 'veel overeenkomsten zijn tussen de religies en dat daarin dezelfde god wordt aanbeden'. Jammer dat deze brief niet meer aandacht in de media kreeg. Het is het antwoord op de aantijgingen van Wilders. Een geweldloos antwoord biedt tevens de website: www.keerwildersdelinkerwangtoe.nl, waarin mensen hun handtekening kunnen plaatsen tegen het willen laten verbieden van de Koran. De website werd geopend ruim 10 dagen, voordat Doekle Terpstra met zijn

Hans Feddema

oproep kwam. Ik ben het uiteraard eens met de algemene strekking van diens oproep, namelijk onze stem te laten horen tegen genoemde krenkende aanvallen op de islam. Ook al kun je over de vorm van mening verschillen. Het gaat niet om de persoon van Wilders, we denken dat Terpstra dat in wezen ook zo ziet, maar om diens ideeën. In elk geval is dat de achtergrond van bovengenoemde handtekeningactie, dus om de voorstellen van Wilders jegens de islam en jegens moslims de wang toe te keren. In de trant van wie aan de religieuze bronnen van anderen komt, komt aan de onze. Zoiets is niet louter een zaak van Tweede Kamerleden. Wilders heeft vrijheid van meningsuiting, maar hebben anderen, ook buiten de Tweede Kamer, niet tevens het recht solidair en geweldloos stelling te nemen tegen deze vernedering van nieuwe medeburgers?

steun aan een burgeroorlog van Noordelijke krijgsheren tegen zuidelijke Pasjtuns (Gruiters), de noorderling Behar vindt dat men het Zuiden niet zo kan helpen als het Noorden, alleen een Afghaanse politiemacht kan er iets uitrichten! Op den duur breidt deze oorlog zich ook uit onder de Pasjtuns in Pakistan en raakt het land in nog grotere chaos dan het is. (Pronk). Er valt met de Taliban in het Zuiden te onderhandelen, wanneer men de NGO's hun gang laat gaan. Gemeenschappen, die zelf een ontwikkelingsprogram hebben opgezet kunnen zich met hun eigen wapens verweren tegen Talibaanse buitenstaanders. De Taliban zal deze gemeenschappen dan ook gedogen (vd Put). De kwestie Pakistan kan alleen opgelost worden door te onderhandelen met de Taliban als leiding van de Pasjtun en met de buurlanden Iran en Pakistan (Pronk). De Taliban wordt voor een deel door Pakistani gesteund, die een Afghaans-India's bondgenootschap vrezen wegens de uitgebreide hulp van India aan Karzai (Pronk). Uitblijven van onderhandeling betekent dus toenemende escalatie en Nederlandse troepen zending bevordert dat (Pronk, Gruiters).

Onder de sprekers waren weinig principiële standpunten tegen vredesmissies. Het IKV is vóór uitzending, mits onder voorwaarden die de vrede in stand houden, zoals een onderhandelingsverdrag. Pronk vindt dat de VN de onderhandelingen tussen Iran, Pakistan, Afghanistan en Taliban (Pasjtun) moet leiden. Zolang er geen uitzicht is op samenwerking tussen alle betrokkenen is de uitzending van Nederlanders naar Afghanistan een *mission impossible*.

In de officiële hoorzitting van 7 december zullen naast militaire deskundigen ook woordvoerders van het VNO spreken over de economische belangen, die in Afghanistan verdedigd zullen worden, zoals handelsbetrekkingen die de dorpsgemeenschappen nog verder zouden moeten verstoren. En misschien ook die oliepijpleiding, die vanuit het Kaukasisch gebied buiten Iran om zou moeten worden aangelegd. Dat er in Afghanistan een pijptracé moest worden verdedigd is al door generaal Berlijn toegegeven. Andere belangen, zoals de instandhouding van absurde grensgebieden in het Midden-Oosten of een plan van militaire bases van de Verenigde Staten, misschien ook.

Verslag: Jan Bervoets

Nooit meer oorlog in Afghanistan!

Verslag hoorzitting

Op 6 december werd er vóór de officiële hoorzitting van de Tweede Kamer een hoorzitting gehouden met deskundigen, die niet waren uitgenodigd voor de oorspronkelijke zitting. Hieronder waren: Gani Behar (St. Samenwerking Nederland Afghanistan) Jan Gruiters (IKV), Arnold Karskens (journalist in Uruzgan), Jan Pronk (PvdA), Willem vd Put (De helpende hand, ontwikkelingswerk in Uruzgan). Zij voerden de volgende argumenten aan tegen militaire interventie in Uruzgan.

Strijd tegen het terrorisme in Afghanistan betekent dat men de terroristen daar aantrekt en de vijand daar zijn eigen

krijgshandelingen uitvoert (vd Put). 'Voor elke gedode Taliban komen er tien op de begrafenis' (Karskens), want de ideologie van de Taliban wordt meer en meer de ideologie van een guerrillastrijd, die zijn eigen wetten heeft. (Pronk). Het Nederlandse leger kan met zijn manier van ontwikkeling en wederopbouw de bevolking niet winnen (Karskens). Het Nederlandse leger heeft in Uruzgan meer kapotgemaakt dan het heeft opgebouwd. Het heeft in Uruzgan ook meer burgers gedood dan de Taliban. (Karskens).

Ontwikkelingswerkers, die in door legers bezette gebieden werken, worden daarbuiten verdacht en lopen dan gevaar gedood te worden (Van de Put).

Het Nederlandse optreden betekent

Schuldgevoel of iets anders?

In Nederland komen burgerorganisaties die zich inzetten voor een duurzame vrede tussen Palestina en Israël vaak bepaalde barrières tegen die in andere Europese landen nauwelijks worden ervaren. Ook de meerderheid van onze politici lopen tot nu toe met een wijde boog om de humanitaire problemen van het Palestijnse volk heen. Natuurlijk is het prachtig dat Koenders zich inzet voor de anjers uit de bezette gebieden, maar deze actie valt helemaal weg tegen de nieuwe wapenhandel met Israël.

Wat beweegt de Nederlanders tot deze houding? Is het de angst om voor antisemitie te worden uitgemaakt? Is het een onrustig niet te definiëren schuldgevoel? Is het solidariteit met Israël? Waarom worden de problemen hier niet of nauwelijks benoemd? Waarom wordt er de andere kant opgekeken? In november was er actie en een tegenactie.

De conferentie van de ABVAKABO

Het begon met het bericht (zie vorige editie TKA) dat de ABVAKABO (vakbond voor zorg, welzijn, publieke sector) in het kader van internationale solidariteit met Palestijnse vakbonden een landelijke conferentie zou houden op 29 november in Rotterdam. Volgens de oproep zou o.a. actuele informatie worden verstrekt over de situatie van de Palestijnse collega's, er zouden "twinning" projecten worden besproken (twinning=informatie uitwisselen en samenwerken). Ook zou worden gesproken over de oproep van de Palestijnse collega's betreffende sancties, boycot en moreel verantwoord investeren van Israëlische producten.

De tegenlobby

Op 7 november publiceerde het CIDI (Centrum Informatie & Documentatie Israël) een alarmbericht hierover op hun site. Naast de vakbond werd ook EAJG (Een Ander Joods Geluid) genoemd met betrekking tot de voornoemde conferentie. Ook werd gewezen op de (niet toevallige) datum: 29 november (60 jaar na het uitroepen van de Israëlische staat). Volgens het bericht zou veel onrust zijn over deze plannen en kondigde het CIDI ook actie op allerlei terreinen aan tegen de "anti-Israël" conferentie.

Het zal dan ook wel niet toevallig zijn dat 2 volksvertegenwoordigers van de ChristenUnie 7 vragen stelden aan de ministers van buitenlandse- en sociale zaken. De vragen hadden o.a. betrekking op boycot acties in Groot Brittannië en de onvrede van de

ChristenUnie met het feit dat ook ambtenaren deelnamen aan de geplande conferentie die gericht was op de boycot van een "bevriend" land. Hiermee werd de tegenactie ingezet. Volgens de Israëlische krant "Haaretz" werd uit angst voor de beslissing om Israëlische producten te boycotten, leden van de Israëlische vakbond Histadrut opgeroepen om zich in te schrijven voor de conferentie. Zij zouden een tegenstem kunnen uitbrengen. Ook de leider van de Israëlische vakbond oefende druk uit op de ABVAKABO-leiding om een boycot te voorkomen. Daarnaast was stille diplomatie via de Israëlische minister Herzog kennelijk ook zeer effectief volgens Haaretz, want daardoor werd de conferentie afgeblazen.

Conferentie uitgesteld

Op 16 november berichtte de ABVAKABO, dat de conferentie niet kon doorgaan doordat de hoofdgast: Anan Quadri, bestuurder van de Palestijnse vakbond PGFTU, een zusterbond in de zorgsector) niet te bereiken was. Volgens sommige Nederlandse kranten werd de conferentie uitgesteld wegens een stortvloed van kritiek binnen de vakbond over de vermeende anti-Israël actie. Volgens "Haaretz" wil de Nederlandse vakbond geen politiek bedrijven en is de conferentie uitgesteld door druk van de Israëlische vakbond. De tegenlobbyisten waren zeer tevreden, want ze vreesden de invloed van de Engelsen en het Palestina Komitee (PKN) op de conferentie.

Reactie Palestina Komitee

Volgens PKN had het uitstel alles te maken met de problemen rondom de Palestijnse vakbondsleider. Volgens voorzitter Lankamp "zou Israël veel belang te hebben bij het verhinderen van de conferentie. Hiermee refererend aan een congres in 2004 van de Internationale vakbondsfederatie ICFTU (148 landen, 157miljoen leden) dat ocriep tot: beëindiging van de Israëlische bezetting in het algemeen en ontmanteling van de nederzettingen en de muur in het bijzonder; dat de bezetting een verwoestende uitwerking heeft gehad op de Palestijnse economie; dat Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever als moderne slaven gedwongen zijn de kost te verdienen in Israëlische bedrijven die op geroofd Palestijns land zijn gevestigd; dat Palestijnse exportproducten door toedoen van Israël meestal het land niet meer uitkomen; dat verschillende – ook Europese - vakbonden inmiddels zeer

kritische geluiden hierover hebben laten horen en tot gedeeltelijke boycot van Israëlische goederen en diensten zijn overgegaan; dat er ook in Nederland bereidheid is om Israël o.a. door boycotacties onder druk te zetten; dat deze beweging misschien tijdelijk is tegen te houden, maar niet op de lange termijn en wel zolang Israël zich niet houdt aan de VN resoluties." Lankamp ziet het CIDI als "lange arm" van de Israëlische regering en de tegenactie als een uiting van angst voor stigmatisering als koloniaal bezetter. De vrees acht hij terecht zolang Israël zich niet houdt aan internationale afspraken.

Een boycotactie blijkt dus wel een gevreesd en effectief middel! Toch maar doen?

Anke Polak

www.desert-generation.nl

Jan Baan

Persoonlijke omstandigheden hebben Jan genoopt terug te treden als redacteur van Vredeskoerier/'t Kan Anders. Het is niet de gewoonte om bij elke wisseling in de redactie stil te staan. Jan echter was het laatst overgebleven lid van de redactie die in 1992 werd gevormd uit mensen van de toenmalige vereniging 't Kan Anders, de actiegroep van Zwaarden naar Ploegscharen en 50+ tegen kerngeweld. De eerste gezamenlijke uitgave met Wim Harms als eindredacteur en Erik Brouwer als opmaker verscheen in januari 1992 op A4-formaat. In het als middenkatern opgenomen 'van Zwaarden naar Ploegscharen' schreef Jan onder andere: "*Waarom deze vernieuwing? Gewoon omdat we elkaar al jaren op de voet volgen en omdat onze doelstellingen evenwijdig lopen. Trouwens, waarom zou je gescheiden optrekken als je het samen goed kunt vinden?*"

Deze woorden zijn nimmer beschaamd. Jan, je was een fijne collega. Koos de Beus

In het voetspoor van Geert Mak

De grote serie 'In Europa' die de TV ons deze winter weet te bieden is ook voor wie de vrede zo lief is als voor de lezers van ons blad van groot belang. De serie begint met de tijd rond 1900. Ze bevat het voorspel tot de eerste wereldoorlog (1914-1918). Ze verhaalt hoe zo'n oorlog kan ontstaan. De serie vertelt ook de gruwelijke omstandigheden waarin massa's jonge mannen, jongens vaak, in de modder van de loopgraven de dood vonden. Waarvoor? Waardoor? Geert Mak en de filmmakers geven inzicht. Ons interesseert echter nog meer het *Waarom*. *Waarom* steeds oorlog? Hoe komt het toch dat de mensheid, op het gebied van wetenschap en techniek steeds knapper, op het gebied van kennis die tot vrede leidt zo onontwikkeld blijft? Eigenlijk een beetje dom, om dat koninklijke woord maar eens te gebruiken.

De tijd van vóór 1900

Geert Mak beperkt zich in de eerste afleveringen tot het wijzen op de sterke militarisering van Duitsland in de 19e eeuw. Er was slechts een aanleiding nodig om het kruitvat Europa te doen ontploffen. De moord eind juni 1914 in Sarajevo op de Oostenrijkse troonopvolger vormde de aanleiding. Het leidde tot de eerste wereldoorlog. Daaraan was echter, wat Duitsland betreft wel wat voorafgegaan. In 1861 benoemde koning Wilhelm I van Pruisen Bismarck tot minister-president. Duitsland vormde toentertijd een lappendeken van staten en staatjes, van vorstendommen steunend op een sterk leger en heel slim opererend via allerlei afzonderlijke bondgenootschappen is Bismarck er in zijn ambtsperiode, die tot 1890 zou duren, erin geslaagd die successievelijk in een bond onder de koning van Pruisen als Duitse keizer bijeen te brengen. Er was, samen met Oostenrijk, wel een oorlog met Denemarken voor nodig om als eerste stap de Noordduitse bond tot stand te brengen. In 1870 had hij een oorlog met Frankrijk nodig om ook de zuidelijke staten te doen toetreden.

Die oorlog lokte hij uit door een Frans protest tegen de benoeming van Leopold van Hohenzollern tot koning van Spanje dusdanig diplomatiek-geslepen te behandelen, dat de Franse regering, onder druk van de kamer die zich in haar eer gekrenkt achtte, Pruisen de oorlog verklaarde. De landdagen van de Zuidoostelijke staten besloten daarop dat het bondgenootschap met Pruisen van kracht zou worden. Pruisen had met hen eerder een offensief en defensief verbond gesloten volgens welke de Zuidoostelijke troepen in geval van een verdedigingsoorlog onder Pruisisch bevel zouden

worden geplaatst. De oorlog met Frankrijk (1870-1871) duurde nauwelijks een jaar. Frankrijk verloor. Het moest de Elzas en het Duitstalige deel van Lotharingen afstaan.

Boeken om steeds weer in te zien

Geschiedenisboeken behoeven aanvulling. Je moet ook de verhalen horen of lezen van mensen die tijden van oorlog zelf aan den lijve ondervonden. Alleen dan kan je iets te weten komen over het vraagstuk van 'Waarom oorlog?' Wat bezielt de mensen daartoe?

In maart 1915 verscheen: 'Evolutie en Oorlog' van P. Chalmers Mitchell (vert. N. v. Suchtelen; Wereldbibliotheek), bedoeld als weerwoord op een toen gangbare gedachte bij leken in Duitsland dat oorlog zijn biologische rechtvaardiging zou vinden in de evolutieleer van Darwin. Alvorens daarop in te gaan, beschreef Chalmers Mitchell hoe hij zelf door een verblijf in de zomer van 1884 en daarna bij jaarlijkse bezoeken aan vakbroeders tot 1893 en later nog weer in 1911/1912/1913 Duitsland heeft leren kennen.

De belevenissen van Chalmers Mitchell in Duitsland

De jonge, in Aberdeen afgestudeerde, Chalmers Mitchell ging met een vriend naar Duitsland waar ze als betalende gasten bij gezinnen inwoonden. Opvallend in Berlijn vormde voor hen het samenkomen van heel Berlijn in dichte drommen 's avonds en 's zondags op de pleinen. Het meest opvallend was het overweldigend aantal soldaten. Berlijn was een kamp in wapenen. Regimenten marcherend door straten. De artillerie deed de ruiten rinkelen. Officieren haakten hun gordels af, hingen hun sabels aan de kapstokken van de restaurants en stapten wijdbeens door de vertrekken, steeds uit eigen beweging voorgeand. In Pommeren en West-Pruisen was de overheersing van het militarisme in het oog springend. Vaders, zonen en knechten waren actief (geweest) in het leger. De grote intieme gastvrijheid was hartverwarmend, iets dat zonder opzet wel eens de oorzaak zou kunnen zijn dat bezoekers een verkeerd oordeel omtrent Duitslands nationale plannen naar Engeland mee terugbrachten.

In het Duitsland van 1884 woedde een discussie over een plan tot subsidieverlening aan rederijen voor het openen van stoomvaartverbindingen met Afrika. "In hoeverre zou dit geld aan het leger zou onttrekken en hoe zouden de Engelsen dit vinden?". Het was duidelijk, nu de eenheid in Duitsland tot stand was gekomen richtte de aandacht van Bismarck zich op expansie. In de rijksdagzitting hierover, die

Chalmers Mitchell bijwoonde, werd Bismarck na zijn rede, die in doodse stilte was aangehoord, onder luid rumoer toegejuicht, op een enkel tegengeluid na. Chalmers Mitchell concludeert later dat het Duitse volk, en niet een oorlogspartij of politiek beweging een worsteling op leven en dood met Engeland heeft voorzien.

Rechtvaardigt de evolutieleer oorlog?

Chalmers Mitchell voert hierbij het toenmaals populaire werk 'Engeland als Duitsland vazal' van Generaal Von Bernhardt ten tonele. Bernhardt formuleert heel scherp:

"Waar wij ook rondkijken in de natuur vinden wij dat oorlog de fundamentele wet der ontwikkeling is. Deze waarheid, reeds eeuwen erkend, is in de tegenwoordige tijd door Charles Darwin overtuigend aangetoond"

En verder...

"Het recht van de sterkste geldt overal. Die eren blijven overleven, die in staat zijn om zichzelf de gunstigste levensvoorwaarden te verzekeren. De zwakkeren bezwijken."

En verder...

"Het Duitse volk nu is een biologische eenheid op dit kritieke punt van haar evolutie. Het onderscheidt zich door een eigenschap die het alle andere naties ter wereld doet overtreffen. Het heeft het verleidelijk mystieke tintje van een roeping gekregen. Die eigenschap is ontbloeid in de glans der stoffelijke welvaart, in de handel, in kunsten en wetenschappen."

En verder...

"In de strijd tussen staten onderling is er niets dat de biologische wet kan verzachten. Er is geen recht buiten macht, geen rechtvaardigheid buiten de beslissing door de oorlog. De oorlog geeft een biologisch juiste beslissing omdat zijn beslissing berust op de natuur zelve der dingen."

En tenslotte...

"Er is geen twijfel aan dat Duitsland de enige onder de strijdende naties is, die met geestdrift in de oorlog ging, zich bewust een voorbestemde taak te vervullen.

Dit betoog van generaal Von Bernhardt was voor Chalmers Mitchell uiteraard vloeken in de kerk. Dat hij in 'Evolutie en Oorlog' aantoonde dat van Bernhard de biologische plank op alle punten mislaait is interessant.

Voor ons, op zoektocht naar het 'Waarom' achter de gebeurtenissen die tot de eerste wereldoorlog, met al zijn gruwelen leidde, is uit de waarnemingen van Chalmers Mitchell en de 'geloofsbelijdenis' van Von Bernhardt veel duidelijk geworden.

Koos de Beus

Joint Strike Fighter (1)

De Joint Strike Fighter heeft zijn uiteindelijke naam gekregen de F-35 Lightning II. Even opletten dus dat het bij F-35 en JSF over de zelfde jachtbommenwerper gaat. Hoewel de PvdA de schijn op wil houden dat pas in 2010 het besluit valt welke bommenwerper de F-16 gaat vervangen, komt het definitieve besluit nu al stapje voor stapje dichterbij. Een van de laatste stappen is de overweging om kruisvluchtwapens aan te schaffen die alleen op de F-16 en JSF passen. Andere jachtbommenwerpers moeten eerst aangepast worden voordat ze de JASSM en JSOW, raketten die overgrote afstanden bombardementen uit kunnen voeren, kunnen afschieten. Dat heet voldongen feiten politiek.

Joint Strike Fighter (2)

Het JSF-verkoopverhaal bestond in 2002 o.a. uit de grote kansen voor de Nederlandse wapenindustrie. Om die kansen te vergroten stak de overheid 800 miljoen euro in de ontwerp fase. "Wel is het zo dat de belasting betaler er geen nadeel van mag ondervinden," herhaalde staatssecretaris Van der Knaap op het jaarlijkse NIID-feestje. Om dat te bereiken moeten bedrijven een deel van de JSF-omzet afdragen. Drie en half procent volgens de laatste officiële berekening. Volgend jaar komt de nieuwe berekening door de regering, bij de herijking van de zogenaamde business case. De Rekenkamer heeft zijn sommen nu al af en komt op een afdracht van 5,17 procent van de JSF-omzet. Dat is niet gering. Een bedrijf dat 5 procent winst op zijn omzet haalt doet het niet slecht. Het Nederlandse defensiebedrijf dat het meest profiteert van het JSF werk, Stork N.V. kwam in het derde kwartaal van dit jaar op 3,27 procent uit. Stork leidt al verlies op deelname aan een marine helikopter en ook de JSF lijkt niet de vette kluif waaraan werd

door
Martin Broek

gedacht, maar eerder een fondue waarvoor het vlees nog moet worden betaald.

Van der Knaap wees de industrie tijdens het NIID-feestje alvast fijntjes op het afdracht: "Hoe hoog dat percentage wordt, gaat volgend jaar worden bepaald. (...) Het ligt natuurlijk voor de hand dat het bedrijfsleven zo laag mogelijk wil uitkomen met dat percentage. Maar ik vind: Adel verplicht. De overheid heeft zijn nek uitgestoken om het bedrijfsleven te helpen. Het bedrijfsleven moet nu op zijn beurt over de brug komen." Altijd gezellig die NIID bijeenkomsten. Zie ook: www.jsf-nee.nl

Kent u het PIM?

Het PIM is nieuw en een variatie op het Militair Industrieel Komplex (MIK). Het is voluit het Parlementair Industrieel Militaircomplex. Het PIM is in Nederland redelijk actief. De 'P' wordt gevormd door de christelijke partijen van /main stream/ tot fundamentalistisch, met de VVD, soms gesteund door de PvdA. Misschien onverwacht maar de PVV hoort hier niet bij. Met industrie wordt vanzelfsprekend de wapenindustrie bedoeld.

Wederom Van der Knaap: "Ook weet de industrie de weg naar het parlement goed te vinden. Die contacten met het parlement hebben er een paar jaar geleden zelfs mede toe geleid dat Defensie besloot vier patrouilleschepen

aan te schaffen, waar we eerst nog dachten dat de M-fregatten voldoende waren. (...) Defensie vond dat de taken (...) ook met de bestaande vloot konden worden uitgevoerd, waardoor de aanschaf van nieuwe schepen geen hoge prioriteit had. Omdat de Kamer het graag wilde (...) heeft Defensie besloten tot de aanschaf van patrouilleschepen over te gaan." Daar is geen woord Spaans bij. Defensie koopt vanwege druk uit de Kamer schepen die ze eigenlijk niet nodig heeft. Van der Knaap gaat verder: "Het resultaat is dat Defensie rekening moet houden met flinke extra kosten. (...) Heel concreet betekent dat: het gaat ten koste van investeringen die toch al tot het essentiële minimum zijn teruggebracht, want al het vet is er allang van af gesneden."

Het valt wel mee met die minimale investeringen, Nederland behoort tot de grootste investeerders in nieuwe wapens binnen de NAVO, maar P en I (hier vooral de Schelde van Kommer Damen) zijn hier de winnaars. De Militairen krijgen nieuwe bootjes, maar zijn toch in het pak genaaid, omdat parlementariërs en industrie tijdens een koehandel besluiten dat de marine veel grotere schepen in moet leveren. Ook de bonus daarop (nieuwe kruisraketten voor de marine) is inmiddels alweer verdampt. Zie hier de geboorte van het PIM. Wie gaat 't PIM te lijf?

(Bronnen: * Toespraak staatssecretaris van Defensie, NIID-symposium, 8 november 2007; Winst Stork lager om luchtvaart en onzekerheid, Elsevier, 24 oktober 2007; * Monitoring verwerving Joint Strike Fighter; stand van zaken september 2007, Rekenkamer, 4 december 2007; en * F-16 Verbetering lucht-grond bewapening fase II, Kamerbrief 7 november 2007. De met * gemerkte stukken staan op www.stopwapenhandel.org)

Dienstweigeraars in het gevang

Via de nieuwsbrief van de WRI uit Londen kregen we de gegevens van de gevangenen voor de vrede 2007. Het is een jarenlang goed gebruik in de internationale vredesbeweging om aan de dienstweigeraars in december aandacht te besteden. Het is niet noodzakelijk dat u ze allemaal een kaart stuurt. U kunt ook volstaan met een keuze uit de lijst. De volgende richtlijnen zijn wel belangrijk:

1. verstuur uw kaart altijd in een envelop
2. schrijf uw naam en adres op de kaart en op de envelop
3. foto's van uw stad, de natuur of een bepaald evenement genieten de voorkeur
4. denk wat u zelf zou willen lezen als u in de nor zat
5. gevangenen mogen maar beperkt schrijven, verwacht geen antwoord

6. De WRI kan u verzekeren dat de gevangenen dankbaar zijn voor uw post

7. Als u een tekstje schrijft, graag in het engels, een decembergroet volstaat ook.

Uit de voorafgaande jaren is gebleken dat de autoriteiten in Wit Rusland en in Eritrea uw kaarten niet aan de gevangenen geven of retour zenden, deze landen zijn dus van de lijst gehaald. (Eventueel protesteren bij de ambassade?) Speciaal vragen wij uw extra aandacht voor de gevangenen in Turkije. Het Europese hof voor de mensenrechten heeft Turkije veroordeeld voor haar beleid van korte straffen voor dienstweigeraars, die echter worden herhaald als de dienstweigeraars opnieuw weigert. Turkije stoort zich niets aan deze veroordeling. Stuur daarom een gele kaart aan de Turkse ambassade.

vervolg op pg 7

Boekbespreking “Hoe geweldloosheid de staat beschermt” niet met gejuich ontvangen

In De Vredeskoerier/t Kan Anders van september stond een boekbespreking van ondergetekende over het boek “How non-violence protects the state” van Peter Gelderloos. Niet iedere lezer was daar mee ingenomen, onder andere een lezeres uit Frankrijk.

Laat ik beginnen met uit te leggen waarom ik het boek besproken heb. Op de Pinksterlanddag in Appelscha was dit jaar Peter Gelderloos, een Amerikaanse activist, uitgenodigd om een lezing te geven (en meteen zijn boek onder de aandacht te brengen). Ik was helaas verhinderd, maar was wel geïntrigeerd door dat boek. Na enig speurwerk kon ik het bemachtigen. Op één van onze redactievergaderingen stelde ik voor dat boek te bespreken. Op dat moment had ik het nog niet in mijn bezit. In de maanden daarna heb ik het boek gelezen. Het was inderdaad niet zo'n prettig boek, mede omdat het veel door ons als vanzelfsprekende elementen in ons vredesdenken en –doen, kritisch onder de loep neemt en (volgens Gelderloos) doorpikt. De kopjes in de bespreking zijn in feite de hoofdstukken van het boek. Ik vond na lezing dat ik Gelderloos te kort zou doen als ik die indeling niet zou aanhouden en als ik zijn stellingen telkens te vuur en te zwaard zou bestrijden of weerleggen. Hij heeft

er veel onderzoekswerk in gestoken en verdient mijns inziens serieus genomen te worden, ook al zijn wij het helemaal niet met hem eens, althans met zijn conclusies.

Door het weer te geven zoals ik heb gedaan, heb ik getracht ons van dialoogmateriaal te voorzien. Het boek leent zich volgens mij uitstekend voor dat doel. In ieder geval heb ik wat discussie losgemaakt. Helaas houd ik niet zo van discussies. Ik zie meer in dialogen, waarbij de deelnemers niet een welles/nietes-strijd met elkaar aangaan, maar een onderwerp in hun midden plaatsen en, na er eens rustig van alle kanten naar gekeken te hebben, met elkaar bespreken wat het eigenlijk voor een ding is en wat we er mee zouden kunnen doen.

In 7 hoofdstukken pakt Gelderloos 7 onderwerpen, meldt een aantal feiten of meningen en komt tot een conclusie. Regelmatig merk je dat hij die conclusie al had voor hij de argumenten op een rijtje had, maar goed.

Meteen al in het eerste hoofdstuk “Geweldloosheid is ineffectief” botst Gelderloos met vredesmensen voor wie de middelen minstens zo belangrijk zijn als het doel. De meeste van ons vinden dat je vrede alleen kunt bereiken als je middelen van die gewenste vrede doordrenkt zijn. Gelderloos gaat vooral voor effectiviteit en stelt dat die vele malen groter is als je behalve vreedzame methoden ook minder

vreedzame gebruikt. In het geval van instituten waar pijnlijke dierproeven worden verricht, zou Gelderloos het ineffectief vinden, als je door met de directie van dat instituut te gaan praten en door mensen op de hoogte te stellen van wat daar allemaal binnen die muren gebeurt ten behoeve van onze cosmetica, die onderzoeken wil laten ophouden. Hij zal een paar goed gemikte brandbommen en het openzetten van alle hokken veel effectiever vinden.

Het blijft appels met peren vergelijken.

Ik heb de bespreking duidelijk niet geschreven om onze eigen vredesbeweging aan te vallen of te betichten van “heulen met de gevestigde orde” waardoor we die in het zadel houden. Ik sta achter vrijwel niet één conclusie van Gelderloos, maar beveel lezen van het boek aan, om te vernemen welke argumenten activisten die niet altijd de geweldloze weg bewandelen, gebruiken om hun eigen handelwijze te verdedigen en onze handelwijze af te wijzen. Let wel lezen om van de inhoud kennis te nemen, niet om de inhoud als feiten in ons hoofd te prenten.

De bedoeling is ons zelf te sterken in onze idealen van een leefbaardere wereld, vooral door de fundamentele van die idealen kritisch te bekijken. Als het fundament van je bouwwerk die kritiek niet kan doorstaan, ontstaat het gevaar dat op een gegeven moment dat mooie bouwwerk in elkaar stort.

Kees de Boer

vervolg van pg 6

De lijst bevat de volgende gegevens: Na de naam komt de gevangenisstraf en dan het gevangenisadres. Daarna leest u de officiële rede van de straf.

Finland:

- * Matias Silmunnen, 1-10-07 tot april 2008, käyrän vankila, Pappilantie 36, 21370 Aura kk, Finland
- * Kristian Valkonen 28-8-07 tot 9-2-08 Satakunnan vankila, Huittisten osasto, PL.59, 32701 Huittinen Finland
- * Tatu Martilla, 4-9-07 tot 20-3-08, Jokelan vankila, PL 20, 05401 Jokela, Finland

Puerto Rico:

- * José Pére González, 5 jr gevangen tot 20-1-08, CCM Miami, Community Correction Office, 401 N Miami Ave., Miami, FL 33128, USA. Heeft gedemonstreerd tegen bombardementen van Amerika.

Rusland:

- Igor Sutyagin, 27-10-99 tot 7-4-14, 163050, Arkhangelsk, Ul.Pirosovaya, d.27; FGU IK-1, 5 Otryad; Rusland. Veroordeeld voor spionage omdat hij onderzoek deed naar atoombeleid.

Verenigde Staten:

- * Helen Woodson (03231-045), veroordeeld voor 106 mnd dus tot september 2011. FMC Carswel, Max Unit, POB 27137, Ft Worth, TX 76127, USA. Anti oorlog demonstrant in gerechtshof.
- * Joseph Donato, 27 mnd tot 31-1-08, CCM Philadelphia, 2nd Chesnut St. Philadelphia, PA 19106 USA.
- * Rafil Dhafir (11921-052) 22 jr tot april 2022. |FCI Terre Haute. POB 33, Terre Haute, IN 47808 USA. Veroordeeld voor humanitaire & financiële hulp aan mensen in Irak, ondanks verbod.
- * Louis Vitali (25803 – 048) samen met Stephen Kelly (00816-111) veroordeeld

voor 5 mnd tot 14 maart 2008. C/o the nuclair Resisters, POB 43383, Tucson, AZ 85733, USA. Hebben een protestbrief geschreven en overhandigd aan het hoofdkwartier van de CIA, Sierra Vista, Arizona.

Doe mee aan de traditionele december groet. Samen of met een groep vredesactivisten in uw woonplaats. Ook kunt u een tafeltje aan de straat zetten zodat voorbijgangers meedoen.

Stort een bijdrage voor de ondersteuning van de gevangenen door de WRI op giro 417.34.90 van Pais te Delft onder vermelding van ‘voor de WRI’. Abonnees op de mini-editie kunnen ook de bijgesloten speciale acceptgirokaart gebruiken.

Nico Faber

TERUGKERENDE ACTIVITEITEN

• **3e di 13.00-14.00** Stilte-actie tegen armoede in Nederland. Draag iets wits. Het Plein, Den Haag. Initiatiefgroep Wij zijn het zat. 070 511 75 30.

www.armekant-eva.nl/stilteactie.htm

• **Elke wo 15.00-17.00** Picket-line Coalitie tegen Alle Oorlog. AHIMSA ('niet-schaden'). Plein, Den Haag. Boeddhistische Studiegroep Rabten Jigme Ling. 070 380 02 73 / 06 38 757 116

• **Elke wo 17.30 tot 18.00** Stiltekring voor Vrede en Geweldloos Samenleven. Bij NSstation, Enschede. Leden Doopsgezinde Gemeente Twente Oost. 053 476 33 41 dgwtwente.doopsgezind.nl

• **Elke laatste do 19.30-20.00** Vredeswake, allen welkom. Na afloop (20.15) overleg over verdere activiteiten. Bij de Waag / Titus Brandsma Huis, Leeuwarden. Fries Vredesplatform. 058-2130046. jbosman@solidairfriesland.nl

• **Elke 1e za 14.00 – 14.30** Vredeswake Regio Utrecht. Half uurtje voor de vrede - komt u er ook eens bij staan? Tilly Okhuizen. 030 26 15 074, geertjek57@hotmail.com

• **Elke 1e za 12.00-12.30** Breestraat in Beverwijk bij C&A: stiltekring. Raad van Kerken, Vredesplatform, werkgroep 'Moslims en Christenen'. 0251 222 270

• **Elke 1e & 3e za 13.00-14.00** Wake Vrouwen in het Zwart, Stop de bezetting van Palestina, Weg met die muur. Gr Markt (bij regen achter gemeentehuis), Groningen. [groningen@vrouweninhetzwart.nl](mailto: groningen@vrouweninhetzwart.nl)

Aktie AGENDA

Selectie uit de landelijke Aktie Agenda van Omslag en Socia Media. De meest recente en volledige versie staat op www.aktieagenda.nl (u kunt daar zelf agendapunten invoeren).

EENDAAGSE ACTIVITEITEN

• **do 10 jan** Conf "Een comfortabele waarheid". Ned/Vlaamse Conf over de urgentie van verregaande economische beleidswijzigingen. Univ.Tilburg. www.economischegroei.net

• **wo 23 jan 20.00-22.00** Laatste van 4 actiegerichte avonden. Intro van Rene Fonck, energieconsulent, "Energie rondom het huis". Van Eeghenstraat 90, z1 4, Amsterdam. Gratis. Platform Milieu Amsterdam OZ 020-400 45 03, www.wijkcentrumceintuur.net/info/Nieuws.81.0.html

• **di 12 feb 20.00-22.00** Vierde Kamer over Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Inl Eelco Fortuijn (Fair Food): MVO in relatie tot het Earth Charter. 040 -2525609. www.hoogstraatgemeenschap.nl/devierdekamer

• **vr 29 feb 13.30** Basisinkomen Cafe. Met All Winn Network en Ver Basisinkomen. Centrum Emma, Cremerstraat 245, Utrecht. www.allwinnetwork.org

Opbouwen is machtig mooi werk

'Het moet een opbouwmissie worden meer dan nu' Aldus een verantwoordelijke minister wiens naam me gelukkig even ontschoten is. Was het een PvdA-man, één van de ChristenUnie of die van het CDA, het maakt allemaal niet zoveel uit. Het is allemaal dezelfde pot 'Christelijk-sociaal' nat.

De uitspraak is cynisch. Want juist toen deze missie begon werd beweerd dat het puur een opbouwmissie was en dit werd tot voor kort volgehouden. Dit ondanks de steeds hogere berg bewijzen van het tegendeel. Bijna alles wat opgebouwd wordt, wordt net zo snel weer afgebroken en juist nu er bijna geen discussie meer is over het feit dat er sprake is van een vechtmisssie en de situatie in Afghanistan steeds verder uit de hand dreigt te lopen, zou de volgende missie wel 'MEER een opbouwmissie worden'. Wie het gelooft moet wel bijzonder goed gelovig zijn. Het is zoiets als een volwassene die gelooft dat de Groene Sint én Dolf Jansen ook echt bestaan.

Een leger is niet bedoeld voor opbouw, daar heb je hele andere beroepsgroepen voor. Een leger is meer toegerust voor afbraak, dood en verderf. Nu wil ik niet zeggen dat dat het doel is van deze missie, dat gaat te ver. Wat ik bedoel is dat het net zo vreemd klinkt als vredesleger, een leger is opgeleid voor oorlog. Een sloopbedrijf is ook wat anders dan een bouwonderneming, dat wil niet zeggen dat sloopbedrijven alles maar rücksichtloos omver willen beuken. Er zijn echt wel nuances. Zo wordt ook wel gedacht dat het voor iedereen gevaarlijk is om een seriemoordenaar te ontmoeten. Dat is niet zo, een seriemoordenaar is net als een wijnliefhebber zeer kieskeurig. Zelfs een massamoordenaar tegenkomen loopt in de meeste gevallen goed af, het is te vergelijken met een alcoholist. Het is zelfs voor zo'n onverzadigbaar type onmogelijk alle alcoholhoudende vloeistoffen tot zich te nemen die hij tegenkomt. Dan zou hij na één, twee slijterijen al dood zijn en zo is voor een massamoordenaar een wereldbevolking van zo'n zeven miljard mensen met de huidige mogelijkheden onbegonnen werk. Het feit dat er in razend tempo steeds weer nieuwe mensjes bijkomen maakt de zaak er ook niet makkelijker op.

Wat ik zeggen wil, er zal ook de komende jaren weinig opgebouwd worden en veel gevochten. Laat die jongens en meiden alsjeblieft thuis komen en zorg dat ze geholpen worden met het vinden van een baan waarbij echt iets opgebouwd kan worden.

Harry Zevenbergen

Westelijke Sahara, een casus belli?

Soms moet de vrede worden verbroken omdat men wil spreken. Dan leidt zwijgen niet tot vrede maar tot onderdrukking. Dan moet er gekozen worden.

Dat is nu precies de situatie van de Westelijke Sahara, volkenrechtelijk nog steeds bekend als Spaans Marokko. Het is de laatste kolonie van Afrika. En het lot van de bevolking vraagt om een uitspraak. Van 30 november tot zondag 2 november was Rabab Amidane in op doorreis van Noorwegen naar huis in Nederland. Rabab is studente in het door Marokko bezette gebied, die op kwam voor de rechten van haar landgenoten. Terwijl ze in Noorwegen was, werden haar familieleden opgepakt en na enige hardhandige ondervraging weer vrijgelaten. Was het een poging van de autoriteiten haar reis te onderbreken? Hoe dan ook, op 2 december was ze in staat verslag af te leggen over haar levensomstandigheden en van de geweldloze *intifada*, die in feite niets anders is dan een geweldloze strijd om mensenrechten. Het politiegeweld tijdens het optreden en na arrestaties leidt regelmatig tot doden en gewonden, terwijl er ook verwanten

worden opgepakt om activisten te intimideren. Elke meningsuiting over de soevereiniteit van de Westelijke Sahara staat in Marokko gelijk aan ernstige ordeverstoring. Er zijn zelfs mensen levend verbrand.

Zoals bekend is er ook een niet bezet gedeelte, waarin Westelijke Saharanen een autonome regering hebben met een uitgebreide buitenlandse vertegenwoordiging. Men wacht daar nog steeds op het in 1991 door de VN beloofde referendum, dat door Marokko nu openlijk wordt tegengehouden. Tot nu toe houdt men zich daar aan een wapenstilstand, maar vanaf 16 december is er een conferentie.

Misschien besluit dan de meerderheid van het verzet dat het, gezien het lot van hun landgenoten in bezet gebied, opnieuw een bevrijdingsoorlog verklaart. West Sahara is erkend als lid van de Afrikaanse Unie; Marokko is daarom uitgetreden, op dezelfde wijze als Japan in 1933 uit de Volkenbond. Wordt dit besluit genomen, dan heeft er alweer geen vrede stand kunnen houden.

Jan Bervoets